

Aan de gemeenteraad

Onderwerp	Evaluatie Goed Terecht In Leeuwarden 2023
Uw kenmerk	-
Ons kenmerk	2024-139712
Dienst	
Sector	
Contact	14 058,
Bijlagen	2
Datum	9 juli 2024

Geachte leden van de gemeenteraad,

Tijdens de behandeling van de tussenevaluatie van Goed Terecht In Leeuwarden (GTIL) in de raad in oktober 2023 is toegezegd om vóór de zomer van 2024 een evaluatie over 2023 aan uw raad aan te bieden. Daarnaast is toegezegd om een representatieve enquête te houden over het afvalbeleid onder de inwoners van de gemeente Leeuwarden. In deze brief zijn de belangrijkste uitkomsten van de evaluatie en de enquête opgenomen. Tevens geeft het college aan welke maatregelen en aanbevelingen zij ziet voor de nabije toekomst als gevolg van de evaluatie en enquête. De rapportage van de evaluatie en de enquête treft u als bijlagen aan.

Evaluatie GTIL 2023

De evaluatie richt zich op de volgende drie onderwerpen:

- De resultaten van GTIL ten aanzien van afvalscheiding: de ontwikkeling van de hoeveelheden restafval, de positie ten opzichte van de landelijke VANG-doelstelling, en de hoeveelheid gescheiden grondstoffen;
- De ontwikkeling -én aanpak- van (de gevolgen van) ontwijkgedrag. Daarbij gaat het om zwerfafval, dump van grof afval en bijzet van huisvuilzakken;
- Een financiële analyse van de invoering van GTIL.

Afvalscheiding

In de ontwikkeling van de hoeveelheid restafval is met de invoering van Goed Terecht In Leeuwarden 2022 een duidelijke trendbreuk zichtbaar. Waar voorafgaand aan de invoering (2019, 2020 en 2021) sprake was van een stagnatie van de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar, is dit met de invoering van Goed Terecht In Leeuwarden omgebogen naar een substantiële daling van 173 kg/inw per jaar naar 108 kg/inw per jaar. Dit is niet alleen goed voor het milieu, want er wordt minder afval verbrand, maar is ook gunstig voor de

afvalbeheerskosten. Verbranding van restafval is namelijk duur en wordt vanuit het Rijk de komende jaren nog eens extra belast.

Uit de resultaten blijkt dat de afvalscheiding sterk is verbeterd. Waar in 2021 nog het merendeel van het aangeboden restafval onterecht werd aangeboden via de Sortibak of ondergrondse container, is dat nu gedaald naar 36%. Het grootste (gewichts)aandeel hierin hebben etensresten met 26% van het totaal. Van de grondstoffen die niet in het restafval thuishoren, bedraagt het aandeel etensresten meer dan de helft. Voor de doorontwikkeling van het grondstoffenbeleid blijft dit dus een belangrijke grondstofstroom.

Ontwijkgedrag

Ontwijkgedrag zoals het weggooien van zwerfafval, bijzet van huisvuilzakken naast containers en illegale dump van grof afval is voor veel inwoners een grote bron van ergernis. In het kader van de invoering van GTIL is er in 2022 en 2023 stevig ingezet op het voorkomen, handhaven en opruimen hiervan. Om ontwijkgedrag aan te pakken zijn diverse maatregelen genomen, gebaseerd op het plan van aanpak dat in 2022 is gedeeld met uw raad.

Bijzet daalt

Ten tijde van de invoering van de financiële prikkel (per 1 januari 2023) zagen we de bijzet tijdelijk toenemen met een piek in februari 2023. De maatregelen die zijn ingezet (zoals staan beschreven in het plan van aanpak) hebben bijgedragen aan het afnemen van de bijzet vanaf het voorjaar 2023 naar het huidige niveau dat vergelijkbaar is aan het niveau van 2021 (vóór invoering van Goed Terecht In Leeuwarden). Deze tijdelijke toename in de bijzet begin 2023 is vergelijkbaar met het patroon dat bij andere gemeenten zichtbaar was bij de invoering van een prijsprikkel. Hoewel het beeld gemeentebreed een dalende trend laat zien, kan dit op specifieke locaties binnen de gemeente anders zijn. Het college blijft op de ingeslagen weg inzetten op het verder terugdringen van de bijzet.

Ontwikkeling dumping grof huisvuil - laatste maanden 2023 daling

Lange tijd is er sprake geweest van een toename van het aantal illegale dumpingen van grof afval, maar de tweede helft van 2023 zien we de hoeveelheid dumpingen van grof afval weer dalen. De oorzaak hiervan is lastig te geven. We gaan door met de maatregelen zoals omschreven in het plan van aanpak. Een belangrijk onderdeel daarvan is het gesprek aangaan met de inwoners rondom de dumplocaties. Data van 2024 zal moeten uitwijzen of deze dalende lijn zich doorzet.

Financiële resultaten: 70% van alle huishoudens gaan er op vooruit

Het vaste deel van de afvalstoffenheffing voor 2023 is in 2023 opgelegd. In het voorjaar van 2024 zijn de aanslagen voor het variabele deel over 2023 verstuurd. We zien dat voor ongeveer 70% van alle huishoudens de totale afvalstoffenheffing in 2023 lager is dan in 2022. Voor 30% van de huishoudens is de totale afvalstoffenheffing in 2023 hoger dan in 2022. Deze percentages zijn bij eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens nagenoeg gelijk.

Vanaf 2024 netto besparing op Goed Terecht In Leeuwarden

Als gevolg van een toezegging tijdens de raadsbehandeling in oktober 2023 hebben wij een analyse gemaakt van de kosten die gemoeid zijn met de

invoering van Goed Terecht in Leeuwarden en de financiële besparingen die dit oplevert.

De kosten voor het inzamelen en verwerken van ons huishoudelijk afval (en daarmee de hoogte van de afvalstoffenheffing) wordt bepaald door verschillende factoren. Het grootste deel van de kosten wordt bepaald door de dienstverleningsovereenkomst met Omrin en de verwerking van afvalstromen. Een beperkter deel heeft rechtstreeks te maken met de invoering van Goed terecht In Leeuwarden.

De kosten die gemoeid zijn met de invoering van Goed terecht In Leeuwarden bedragen in 2022 en 2023 ongeveer 19 euro per huishouden. Het gaat hier zowel om structurele kosten, zoals weegsystemen, als om incidentele invoeringskosten, zoals extra inzet van andere gemeentelijke afdelingen, communicatie, extra afvalcoaches, extra inzet op aanpak bijzet en dump, maatwerk (luiers, kwijschelding, compensatie medisch afval). Door het stapsgewijs wegvallen van de incidentele kosten vlakken de kosten naar verwachting af naar ongeveer 10 euro per huishouden in 2027. Tegenover deze kosten staan de besparingen. De besparingen bestaan uit minder verwerkingskosten door minder restafval. In 2023 waren de kosten nog circa 3 euro per huishouden hoger dan de besparingen. Vanaf 2024 wordt waarschijnlijk een netto besparing gerealiseerd. Door wegvallende incidentele kosten en minder restafval zal deze netto besparing in de toekomst verder oplopen.

Enquête GTIL

Aan uw raad is toegezegd om een representatieve enquête te houden onder de inwoners van de gemeente Leeuwarden. Overeenkomstig het procesvoorstel dat met uw raad is afgestemd is opdracht gegeven aan I&O/Ipsos om een enquête te houden waarvan de uitkomst inzicht geeft hoe inwoners van de gemeente Leeuwarden het huidige afvalbeleid ervaren, of dit beleid tot een gedragswijziging heeft geleid en waarom inwoners bepaalde keuzes maken in hun scheidingsgedrag. De enquête is in april 2024 uitgevoerd.

Conclusies enquête

Een paar belangrijke conclusies uit deze enquête:

- Het nieuwe systeem krijgt gemiddeld een rapportcijfer van 7,6. Mensen met een sortibak zijn iets tevredener dan inwoners met een verzamelcontainer;
- Het nieuwe afvalbeleid heeft bij 6 op de 10 inwoners gezorgd voor een positieve gedragsverandering op het vlak van afvalscheiding, hergebruik en inkoopgedrag;
- De meerderheid van de inwoners (52-57%) zag de hoeveelheid zwerfafval, bijzet en dump gelijk blijven of zelfs dalen ten opzichte van voorgaande jaren. 1 op de 5 inwoners geeft aan een toename van dit ongewenste gedrag te zien.

Aanbevelingen enquête

De enquête geeft het college handvaten om onderdelen van het beleid aan te scherpen. Op basis van de aanbevelingen van I&O/Ipsos willen wij de komende periode samen met Omrin onze werkwijze op de volgende punten aanscherpen:

1. Blijven inzetten op het goed functioneren van ondergrondse containers en het bijbehorende pasjessysteem;

2. De communicatie intensiveren:
 - naar jongeren tot 30 jaar die deels nog thuis wonen of in een studentenhuis wonen. Het afvalscheidingsgedrag in deze groep is relatief laag en de bijzet van huisvuilzakken is juist relatief hoog in deze leeftijdsgroep. 15 procent van deze groep geeft aan nog niets te weten over het nieuwe beleid;
 - over of en hoe bepaalde afvalstromen gescheiden kunnen worden, bijvoorbeeld verpakkingen die uit meerdere materialen bestaan of kapotte kleding;
 - over de schone buurtpas en de mogelijkheid om een container te adopteren, aangezien een deel van de inwoners aangeeft een toename van het zwerfafval te ervaren;
 - over de regels rondom het aanbieden van grofvuil. Communicatie rondom deze regels kan voor opheldering zorgen en mogelijk ook voor meer tevredenheid.
3. Doorgaan met het makkelijker kunnen scheiden van etensresten. Van alle afvalsoorten die gescheiden kunnen worden in de gemeente verdwijnen etensresten het vaakst in het restafval, terwijl het overal in de gemeente mogelijk is om GFT-afval te scheiden.

Afvalscheiding op scholen

Tijdens de behandeling van de tussenevaluatie van GTIL in de raad is toegezegd om te verkennen welke rol de gemeente Leeuwarden kan spelen om de afvalscheiding op scholen aan te jagen. Het college ziet voor de gemeente een stimulerende rol weggelegd, waarbij de gemeente scholen adviseert over maatregelen en regelingen (mogelijke subsidies, programma's of hulpmiddelen/handreikingen), gericht op het scheiden van afval op scholen.

Naast het wijzen op al bestaande programma's, zoals de gastlessen die worden gegeven door Omrin, gaat het college de volgende acties in gang zetten:

1. Bericht naar scholen met hierin mogelijkheden afvalscheiding;
2. Scholen informeren over bestaande subsidies/regelingen, zoals het kosteloos inzamelen van plastic, drankkartons en glas;
3. Scholen wijzen op de hulpmiddelen/handreikingen, zoals de "Aanpak gedragsverandering" en "aan de slag met afval op jouw school".

Conclusie

Het college ziet dat het beleid haar vruchten afwerpt: de afvalscheiding is sinds de invoering van Goed Terecht In Leeuwarden verbeterd en de hoeveelheid restafval is fors verminderd van 173 kg per inwoner in 2021 naar 108 kg per inwoner in 2023. Het ontwijkgedrag verschilt niet wezenlijk met de situatie van vóór invoering van Goed terecht In Leeuwarden. Dit is in lijn met de vooraf gemaakte inschattingen. De enquête onder onze inwoners bevestigt voornoemde conclusies. Tegelijkertijd toont de enquête dat specifieke onderdelen binnen het beleid aanscherping en blijvende aandacht vragen. Het college neemt de betreffende aanbevelingen over en gaat hier de komende tijd mee aan de slag.

Vervolg

In het najaar van 2024 worden de tarieven afvalstoffenheffing voor het jaar 2025 ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd. Deze tarieven worden opgenomen in de Verordening Afvalstoffenheffing Leeuwarden 2025. Zoals vorig jaar aangegeven in het raadsvoorstel bij de Verordening Afvalstoffenheffing

2024 overwegen wij in 2025 het vaste tarief te verlagen en het variabele tarief te verhogen.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*